

شاخص برتری در منطق قرآن فقط تقواست

سیدحمید خوبی در قسمت هفتم درس گفتار «عدالت نامه» گفت: هر انسانی نزد پروردگار به عنوان اشرف مخلوقات الهی مورد تکریم است و در منطق قرآن شاخص تفاضل فقط تقوا است؛ «ان اکرمکم عند الله اتقاکم».

سیدحمید خوبی در قسمت هفتم درس گفتار «عدالت نامه» گفت: هر انسانی نزد پروردگار به عنوان اشرف مخلوقات الهی مورد تکریم است و در منطق قرآن شاخص تفاضل فقط تقوا است؛ «ان اکرمکم عند الله اتقاکم».

عدل و عدالت از بنیادی ترین و برجسته ترین مفاهیم در منظومه معرفتی دین اسلام است که جایگاهی محوری در تمام ابعاد اعتقادی، فقهی و اخلاقی دارد. عدالت نه تنها به عنوان یک فضیلت اخلاقی والا مورد تأکید است بلکه روح حاکم بر همه تعالیم دینی و اجتماعی شمرده می شود.

نگاه حضرت علی (ع) به عنوان مظهر عدل و پیشوای عدالت محور، تجلی عینی این مفهوم است. آن حضرت نه تنها در گفتار بلکه در کردار و سیره عملی خود، عدالت را محور حکومت و قوام جامعه می دانستند. عدالت در اندیشه علوی صرفاً یک آرمان اخلاقی نیست بلکه ضرورتی است که بقای جامعه انسانی به آن وابسته است از این رو فهم صحیح جایگاه عدالت در منظومه معرفتی اسلام و نقش آن در نظام اعتقادی و اجتماعی، گامی مهم در مسیر اقامه قسط و عدل در جامعه انسانی به شمار می رود.

خبرگزاری ایکننا به مناسبت ماه رمضان درس گفتاری با عنوان «عدالت نامه» تولید کرده است و سیدحمید خوبی، پژوهشگر نهج البلاغه در این درس گفتار به تبیین جایگاه عدالت در معارف دین و نگاه امیرالمؤمنین(ع) می پردازد.

در ادامه فیلم و متن قسمت هفتم این درس گفتار با عنوان «شاخص تفاضل در منطق قرآن فقط تقواست» پیش روی شماست.

در مفهوم شناسی عدالت به سومین معنای این واژه یعنی «مساوات» اشاره می کنیم؛ امیرالمؤمنین(ع) در فرمایشات خود به کرات کلمه عدل به معنای مساوات اشاره می کنند؛ البته باید این توضیح را داد که مساوات همیشه و همه جا، همسو و همراه و هم معنای با عدل نیست. گاهی لازمه عدالت ورزی مساوات و یکسان نگری و گاهی مقتضای آن چیز دیگری است به طور مثال اگر دو کارگر در شرایط برابر، ساعات کار برابری داشته باشند باید به آن ها حقوق مساوی داد و اگر چنین نکنیم ظلم کردیم و به عدالت رفتار نکردیم اما اگر دو تا کارگر یکی سه ساعت و دیگری هشت ساعت کار کند به آن ها حقوق مساوی بدهیم این مساوات نه تنها مقتضای عدل نیست بلکه نوعی ظلم و جور هم هست.

شأن انسانی از مواردی است که در موضوع مساوات مورد تأکید امیرالمؤمنین(ع) قرار می گیرد که یکی از محورهای نگاه اسلام به انسان است که انسان ها صرف نظر از همه اعتبارات ثانویه نظیر رنگ، نژاد و جنسیت، همه ارزش انسانی برابری دارند. هر انسانی نزد پروردگار به عنوان اشرف مخلوقات الهی مورد تکریم است و در منطق قرآن شاخص تفاضل فقط تقوا است «ان اکرمکم عند الله اتقاکم» و این یکی از محورهایی بود که پیغمبر خدا(ص) برای جا انداختنش رنج فراوانی کشید تا این نگاه را از ذهن جامعه جاهلی پاک کند که عرب، نسبت به عجم هیچ برتری ای ندارد؛ قریش، نسبت به غیر قریشی هیچ برتری ندارد؛ مرد، هیچ برتری جنسیتی نسبت به زن ندارد و سفید، نسبت به سیاه برتری ندارد.

همه مردم به مقتضای عدالت، در برابر قانون در جایگاه و شرایط برابر قرار دارند که این یکی از نکات مورد تأکید امیرالمؤمنین(ع) در موضوع عدالت است که همه مردم در موضوع بهره برداری از اموال عمومی در شرایط برابر قرار دارند.

واقعیت این است که بزرگ ترین چالشی که امیرالمؤمنین(ع) در دوران حکومت خود با آن مواجه شد و او را به شدت درگیر کرد؛ ویژه خواری ها و رانت هایی بود که بعضی در دوران خلافت خلیفه دوم و سوم از آن برخوردار شدند و امیرالمؤمنین(ع) در اولین روزی که به حکومت رسید فرمودند این پول هایی که عثمان از بیت المال مسلمین به دیگران حاتم بخشی کرده است اگر صرف ازدواج با زنان و خرید کنیزان شده باشد؛ آن ازدواج ها را باطل می کنم و آن کنیزها را آزاد می کنم و پول ها رو به بیت المال برمی گردانم و نطفه جنگ جمل در همین جا بسته شد؛ چون طلحه و زبیر فهمیدند که پول های فراوانی که بابت حق و سکوت از خلیفه دوم و سوم دریافت شده بودند؛ همه را باید به بیت المال بازگردانند. آنها به بهانه حج عمره، مدینه را ترک کردند و رفتند تا تدارک جنگ جمل را ببینند و شرایط را فراهم کنند.

مردم از نظر شأن انسانی و برخورداری از بیت المال و حقوق اجتماعی کاملاً برابر هستند و هیچکس بر هیچکس حتی مجاهد

فی سبیل الله نیز همینگونه است. امیرالمؤمنین(ع) می فرماید مجاهد فی سبیل الله در پیشگاه حضرت پروردگار شأن خاصی دارد و باید اجرش را از خداوند دریافت کند و ما در تمام قرآن جایی را پیدا نمی کنیم که خداوند شأن مادی یا امتیاز مادی معینی برای جهاد فی سبیل الله معین کرده باشد؛ هر آنچه که خداوند به عنوان پاداش جهاد معرفی کرده مربوط به سرای آخرت است؛ زیرا اصلاً شأن جهاد فی سبیل الله اجل از این است که با معیار مادی ارزش گذاری و پاداش دهی شود.

امیرالمؤمنین(ع) در آغاز حکومت خود فرمودند که مجاهدین فی سبیل الله و پیشتازان اسلام باید حق خود را از خدا بگیرند اما سهم کسی که یک ساعت قبل مسلمان شده و کسی که از اول بعثت مسلمان شده است از بیت المال یکسان است و همین موضوع چالش عظیمی را برای امیرالمؤمنین(ع) ایجاد کرد.